

ΜΗΧΑΛΕΣΑΙ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ ΜΟΝΟΝ : 'Εν Ἀθήναις καὶ ταῖς ἐπαρχ. φρ. 20. — 'Εν τῷ ἐξωτ. φρ. 30.

ΑΓΓΕΛΙΑΙ : ἅπαρ ἡ δὲ, λ. 40, τρεῖς ἔως ἐξάκις λ. 20, κατὰ μῆνα λ. 18, ἔτος ἡ ἐξαμηνίαν λ. 10.

— ΓΡΑΦΕΙΟΝ, ὁδὸς Μουσῶν, Ἀριθ. 4, ἀπέναντι τῆς οἰκίας Φιλήμονος παρὰ τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. —

B. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Ο ΙΑΚΩΒΑΤΟΣ ΩΣ ΡΗΤΩΡ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟΣ

Ἐκ σημειώσεων Κεφαλλήνης τακτικοῦ ἀκροατοῦ τῶν λόγων τοῦ Ἰακωβάτου ἡδὴ ἀπὸ τῆς Ἰονίου Βουλῆς ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς :

«Τοσαύτην ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς τὸν συνάδελφόν του Α. Μουστοξύδην ἡ δύναμις, ἡ σφοδρότης, ἡ καυστικότης τῶν λόγων του, καὶ ἡ κεραυνοβόλος γλώσσά του, συνάμα δὲ ἡ ψυχρότης καὶ ἡ ἀταραξία του, ὥστε ὅπως τὸν ἐξομοιώσῃ κατὰ τι, ἐστοχάσθη νὰ συνιδίῃσῃ δύο ἀντίθετα μεγαλοπρεπέστατα φαινόμενα τῆς φύσεως, καὶ τὸν ἀπσκάλεσεν ἐπομένως

Vulcano coperto di neve

Ἡφαιστίον σκεπασμένον ἀπὸ χιόνος.

»Καὶ ὄντως τὰ χεῖλη ἐκεῖνα ἦσαν κρατῆρ ἡφαιστίου ἐξερευγομένου τὰς ἐμπρηστικωτέρας ὕλας, ἐνῶ ἡ ὄψις του, ἡ στάσις του ἦσαν ὡς αἱ χιονοσκεπαστοὶ Ἀλπεῖς».

«Κατὰ τὸν Κανονισμόν τῆς Ἰονίου Βουλῆς ὀφείλον οἱ βουλευταὶ νὰ προσέρχωνται εἰς τὰς συνεδριάσεις βελαδοφοροῦντες.

»Ὁ Γεωργαντάρης μόνος προσῆλθε πρῶτος φέρων τὸν συνήθη ἐπενδύτην του πρὸς κοινὴν ἀπάντων ἐκπληξιν».

«Ἐν τῇ Ἰονίῳ Βουλῇ παρευρίσκετο δικαιωματικῶς εἰς Γραμματεὺς τοῦ Ἀρμοστοῦ, ὅπως λαμβάνη γινώσιν τῶν πραττομένων τοιοῦτος δ' ἦν Ἀγγλοῖς τις, Φρέξερ τ' ὄνομα, μέγας μοχλὸς τῆς ἀγγλοῦνιου Καμαρίλλας. Ὁ Ἰακωβάτος τὸν ἐγνώριζε κατὰ πρόσωπον καὶ ὑπὸ ὄλας αὐτοῦ τὰς ιδιότητας.

»Βλέπων λοιπὸν τὸν Φρέξερ παρακαθήμενον εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Βουλευτηρίου, στραφεὶς πρὸς συνάδελφόν του βουλευτὴν διὰ φωνῆς ἀρκετὰ ἀκουστῆς καὶ δακτυλοδεικτῶν αὐτόν, ἐρωτᾷ :

»— Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ ξένος ;

»Τοῦ ἀπαντῶσι μετὰ πάσης περισκέψεως καὶ προφυλάξεως ὅτι εἶναι ὁ Γραμματεὺς τοῦ Ἀρμοστοῦ κ. Φρέξερ.

»Τότε ὁ Γεωργαντάρης ἐγείρεται, ὑψώνει κἄτι τι περισ-

σότερον τὸ φυσικὸν τοῦ ἀνάστημα, προχωρεῖ βήματά τινα ἐν μέσῳ τῆς αἵθουσας, καὶ δεικνύων διὰ τῆς χειρὸς τὸν Φρέξερ, στραφεὶς δὲ πρὸς τοὺς Βουλευτάς λέγει :

»— Αὐτοῦ τοῦ ξένου νὰ τοῦ δώσουμε μίαν κλωτσὰ ἐδῶθε μέσῃ.

»Ἵψώσας δὲ ταῦτοχρόνως ὀριζοντίως τὸ δεξιό του θεοπόδαρον, σχηματίζει δι' αὐτοῦ ἐν ἡμικύκλιον εἰς τὸν ἀέρα, ὅπως ἀντιληφθῶσιν ἔτι κάλλιον ὁ Φρέξερ καὶ οἱ λοιποὶ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως Κλωτσαῖά.

»Ἐκτοτε ὁ Φρέξερ δὲν ἐξαναπάτησε τὸ κατώφλιον τοῦ Βουλευτηρίου».

«Ἄλλοτε ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀντίπαλον εἶχεν ἓνα διαβόητον διὰ τὸ ρητορικὸν τοῦ θάρρους καὶ τὴν ἐτοιμότητα τοῦ λόγου του, τὸν Ι. Τυπάλδον.

»Ὅλοι ἐπερίμεναν ὅτι θὰ κεραυνοβολήσῃ τὸν Ἰακωβάτον, ὅστις καὶ ἔλαβε πρῶτος τὸν λόγον.

»Ὅταν ἐπρόκειτο ν' ἀπαντήσῃ ὁ φοβερός του ἀντίπαλος, ὁ Ἰακωβάτος τοῦ δίδει μίαν ματιά, λέγων :

»— Θάρρος Ἀλιφούντζο ! Ἐμπρὸς Ἀλιφούντζο !

»Ὁ Τυπάλδος ὠχρίσθ, ψελλίζει ἀσυναρτήτους λέξεις, παραπονούμενος εἰς τὸ δικαστήριον ὅτι τὸν ὕβριζει, ἐνῶ ὁ Γεωργαντάρης ἀπαντᾷ :

»— Δὲν εἶναι ἀληθές, μάλιστα τὸν παρακινῶ νὰ λάβῃ θάρρος καὶ νὰ ὁμιλήσῃ ! »

Εὐθὺς ἄμα μετὰ τὴν ἔνωσιν, εἰσῆλθον οἱ Ἑπτανήσιοι εἰς τὴν Βουλὴν, τὸ φυσικὸν καὶ ἠθικὸν ἀνάστημα τοῦ Ἰακωβάτου ἐξήρθη ἄνω τῶν συναδέλφων του, ἡ ῥωμαϊκὴ μορφή του συνεκέντρωσε ἐφ' ἑαυτῆς ὅλην τὴν αἴγλην τῆς ἑνώσεως καὶ ἡ Ἑπτανήσιος, ἡ ἰδιόρρυθμος, ἡ ἰδιόγλωσσος, ἡ ἀλλοίαν κεκτημένη προφορὰν καὶ ἀλλοίαν ρητορικὴν καὶ ἀλλοκότους ιδέας καὶ θερμότεραν κεφαλὴν συνεκεντρώθη ὅλη ἐν τῷ Γεωργαντάρῃ. Ἐπεσκίασε τὸν μελωδικὸν καὶ ἀεικίνητον Λομβάρδον· ἐπεσκίασεν ἀκόμη αὐτὸν τὸν ῥωμαντικὸν τοῦ Διάκου καὶ τῆς Κερὰ Φροσύνης ποιητὴν.

Ἀμέσως κατὰ τὴν ἐξέλεγχσιν τῶν ἐκλογῶν τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων, ὁ Γεωργαντάρης, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὰ φλογερὰ ἑπτανήσιακά πάθη καὶ τὰς διαιρέσεις καὶ τὰ μίσση καὶ τὰ καίοντα ἔτι ὡς λάβαν ἀπομεινάρια τοῦ φοβεροῦ ἀγῶνος τῶν Ἑνωτικῶν καὶ Ἀνθενωτικῶν, ἐπετέθη κατὰ πάσης ὑπόπτου ἐκλογῆς καὶ ἐξεσφενδόνισε κυρίως τὸ πῦρ τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τοῦ Κοζάκη Τυπάλδου, ὃς μὴ ἔχοντος τὰ

προσόντα τῇ ἐγκαταστάσει. Ἀνεκούμενον ἄρα γὰρ ἐπιτιθέμενος μόνον τὰ ἐπαρχιακὰ πολιτικὰ μίση; Ὁχι, διότι δεκαπέντε ἔτη μετὰ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ 1864, θέλομεν τὸν ἐπανίδει ἐπὶ τοῦ βήματος ἄγοντα ἄλλον ἀγῶνα κατ' ἄλλης ἐκλογῆς, μεθ' ἧς οὐδὲν κοινὸν εἶχεν ἡ ἐπαρχία του, ἀλλ' ὑπὲρ **τῆς ἀρχῆς** ἀνυμνόμενος, ἐναντίον τοῦ κ. Δραγοῦμη, βουλευτοῦ Μεγαρίδος καὶ μὴ κεκτημένου προσόντα ἐγκαταστάσει. Ἦτο ἐκ τῶν συστατικῶν τῆς ἰδιαζούσης φύσεως τοῦ Ἰακωβάτου, τοῦ νὰ ἐμμένῃ ἀκλόνητος μέχρι πείσματος καὶ μέχρι φανατισμοῦ εἰς τε τὰς δημοσίας ἀρχάς του, ὡς καὶ τὰς ἀτομικὰς του σχέσεις. Τὸ ἄτομον ἦτο ὁ πολιτευτής· ὁ πολιτευτής ἦν τὸ ἄτομον.

Ὁ ἐναντίον τοῦ Τυπάλδου Κοζάκη λόγος τοῦ εἶχε θαυμασθῇ διὰ τὴν ῥητορικὴν του δύναμιν. Περιέργως σύμπτωσις! Καὶ ὅταν μετὰ πέντε καὶ δέκα ἔτη, τὸ 1878, ἐπαγγέλθην εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν ὁ ἐκλεκτός τῆς Κεφαλληνίας, ὁ καλλιτέρας τοῦ λόγος, ὑπὸ καθαρὰν ῥητορικὴν ἐποίησεν, ἥτοι ὁ κατὰ τοῦ κ. Δραγοῦμη, κατὰ τὴν ἐξέλεγχσιν τῶν ἐκλογῶν. Καὶ πάλιν, κατὰ τὸ 1868, εἰς τὴν ἐπὶ Βουλῇ συγκροτηθεῖσαν ἐκλογὴν, οἱ ῥητορικοὶ θρίαμβοι τοῦ Γεωργαντάρου ἤχθησαν ἐπανελημμένοι, δυνατοὶ καὶ μονοουχὶ Κρομβελλικοὶ κατὰ τὴν ἐξέλεγχσιν τῶν ἐκλογῶν, ὅτε ἀκυρωθεῖσιν τινῶν, εἶπε τὸ διαβόητον ἐκεῖνο ὡς πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν ἐξελέγχσεων ἐπιτροπῆς:

— Ὅσους δὲν πῆρε ὁ δόκιμος, θὰ τοὺς συνεπάρῃ ἡ βελόδα αὐτῇ.

Ὁ κατὰ Κοζάκη Τυπάλδου λόγος διεπνέετο ὑπὸ πυρός, ὅπερ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο πῦρ τεχνητόν, ἀλλ' ἦτο πῦρ ἐσωτερικόν, θερμαίνον τὸν ῥήτορα, τὸν φιλόσοφον, τὸν θεολόγον, τὸν νομοδιδάσκαλον. Εἶναι καλόν, πολὺ καλόν διὰ τὴν ψυχολογικὴν τοῦ ἀνθρώπου εὐεξίαν νὰ εἶναι τις ἀπλούς, ἐγκρύπτων μίαν ἢ δύο ἰδέας, ἡ ἐξετάζων ὑπὸ μίαν καὶ μόνον ἐποψὴν τὰ πράγματα καὶ τὰ ὄντα. Ἀλλὰ νὰ ἔχῃ τόσῳ πολυσύνθετον διάνοιαν, ὡς ἡ τοῦ Ἰακωβάτου, νὰ συντηρῇ ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ πνεύματι δέσμην λαμπάδων τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἱστορίας, τῆς πολιτικῆς, τῆς θεολογίας καὶ νὰ ζητῇ πολιτευόμενος νὰ συγκεντρώνῃ ὅλα αὐτὰ τὰ διάφορα φῶτα εἰς τὸ μοναδικὸν λευκὸν φῶς τῆς ἀληθείας, τοῦτο παράγει τὸν χαρακτῆρα εἰς ἀνωμαλίας, εἰς πόλμην, εἰς πόλεμον, εἰς πάθος, εἰς φανατισμὸν, εἰς ἀλλοφροσύνην. Τὰ ταπεινὰ διὰ τοὺς ἄλλους ζητήματα δι' ἐν τοιοῦτο πνεῦμα μεταβάλλονται εἰς δαιμόνια ζητήματα ἰερῶν ἰδεῶν, μεγάλων ἀληθειῶν, καὶ τὸν παρασύρουν εἰς ἐκρήξεις ῥητορικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκρήξεις πάθους καὶ ἐπιθέσεως ἀδιαλλάκτου, μέχρις αὐτῆς τῆς ἀπανθρωπίας ὠθουμένης πολλάκις.

«Ἐνδύματα» ἐλεγεγὲν ἐγειρόμενος ὡς ἀρχαῖκῃ δωρικῷ ῥυθμῷ στήλη ἐπὶ τοῦ βήματος, βαρεῖα, ἀλλὰ καὶ ἀρμονίαν ἐμφαίνουσα καὶ ὕψων καὶ ὀγκῶν καὶ διαστῆλων τὴν φωνὴν του, ὥστε νὰ περιλάβῃ ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀτμοσφαῖραν ἅπασαν τοῦ Βουλευτηρίου καὶ σὺν αὐτῇ τὰς ψυχὰς ὅλων τῶν πληρεξουσίων, «ἐν ὀνόματι τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τοῦ δικαίου, ἐν ὀνόματι τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ ἁγίου Παύλου, εἰσθε ὑποχρεοὶ νὰ καταψηφίσητε καὶ νὰ ἀκυρώσητε τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἑποιοὶ ἐκερδοσκοπήσαν ἐπὶ τῶν δικαιοματίων τῶν συμπολιτῶν μας».

Καὶ ὅταν ἀνεμνήσθῃ τὴν ἐντὸς θαλάσσης συνάντησίν του μετὰ τὸν ἀντίπαλον, ὅτε ὁ εἰς ἐπλεον ἐξόριστος ἐκ τῆς πατρίδος δι' ἐλευθερίαν, καὶ ὁ ἄλλος ἀντέπλεε μακάριος διὰ καταχθονισμὸν, ὁ ῥήτωρ ἔδωκε ζῶν διὰ τῆς μαγικῆς γλώσσης εἰς τὴν ἀρχαίαν ῥητορείαν τοῦ Κικέρωνος ἢ τοῦ

Δημοσθένους καὶ ὅλοι οἱ τῆς γενεᾶς ἐκείνης ἐνθυμοῦνται ἀκόμη τὸ ἐπόμενον τεμάχιον τοῦ λόγου του, ὅπερ ἄπεσπασμένον, ἄψυχον, νεκρὸν, ὡς βραχίων τις ἡ κεφαλὴ συντετριμμένου ἀγάλματος τοῦ Πραξιτέλους, κεῖται ἐνταῦθα διότι λείπει ἡ πνοὴ ἡ θερμαίνουσα, ἡ φωνὴ ἡ ζωογονοῦσα, ἡ στάσις ἡ ἐνδύουσα, τὸ παράστημα τὸ ἀνορθοῦν, ἡ ἀναγγελία ἡ διδοῦσα τὸν τόνον, ἡ ψυχὴ ἡ διδοῦσα τὸ πῦρ.

Γ. Τ. Ἰακωβάτος. Ἐξεληθόντες ἐκ τῆς γιγαντιαίας Ἐννάτης Βουλῆς καὶ πλείοντες, διωκόμενοι καὶ τετραυματισμένοι, εἰς Πάτρας, ἡρωτηριασμένοι ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν, συνηγήμεν μετὰ ἑνὰ τῶν ἐκλεγεμένων, τοῦ ὁποίου προσβάλλεται ἡ ἐκλογὴ, καὶ ἀντὶ παρηγορίας ἤκουσα ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἀφοῦ ἐβάλαμεν τὸν βρόχον τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως περὶ τοῦ λαίμου ἡμῶν, τί ἤκούσαμεν: «αἶ, καυγάδες, καυγάδες;»

Καὶ μετ' ὀλίγον:

«Αὐτοὶ δὲν εἶναι ἐγκαταστημένοι, δὲν εἶναι δημότης, εἰσῆλθεν ὅχι διὰ τῆς θύρας, ἀλλ' ἀλλαχόθεν, εἶναι κλέπτης, εἶναι μοιχός.

Εἰς πληρεξούσιος. Ἰθρὶζει.

Γ. Ἰακωβ. ἀτος. Τὸ εὐαγγέλιον δὲν ὑβρίζει. Αἱ φράσεις εἶναι εὐαγγελικαί.

Ἡ ῥητορικὴ του ἦτο πάντοτε κράμα γραφικῆς μεγαλοπρεπείας καὶ ἡμυρικής διαυγείας ἀφ' ἐνός καὶ ἀφ' ἑτέρου πικροτάτης δημοτικῆς σατύρας. Τί ἀριστοτεχνικὴ ἀντίθεσις μετὰ κατασκευατικὴν τῆς ἐξορίας περιγραφῆς ἡ σαρκαστικὴ ἐκείνη κατακλιεῖς: Αἶ, καυγάδες, καυγάδες;

Ἡ δὲ περὶ τὴν τύχην τῶν λέξεων ἐτοιμότης του, ὥστε μετὰ μίαν λέξιν νὰ παρασύρῃ μεθ' ἑαυτοῦ πολυπληθῆ συνέλευσιν, ἦτο μοναδική.

Εἰς τὴν αὐτὴν συνεδρίαν ἀντιηλλάγη ὁ ἐξῆς διάλογος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ποιητοῦ τῶν *Μημηοσύρων*:

Βαλαωρέτης. Ἐγείρομεν λοιπὸν πρότασιν ἀπροχωρήτου.

Ἰακωβάτος. Καὶ ἐγὼ προτείνω τὸ ἀπροχώρητον τοῦ ἀπροχωρήτου.

Ἡ μεγάλη μάχη ἐπὶ τῆς Συνελεύσεως τοῦ 1864 ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Ἰακωβάτου ἐν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Ζητήματι, συζητουμένων τῶν δύο πρώτων ἄρθρων τοῦ Συντάγματος,

Ποία ἦτο ἡ ἰσρά μανία τοῦ Γεωργαντάρου; Πόλεμος κατὰ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας. Ἦθελε λοιπὸν ἐν τῷ Ζητήματι τούτῳ οὐχὶ τὴν ἀφομοίωσιν τῆς Ἐπτανήσου πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ τὴν ἀφομοίωσιν τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἐπτανήσον, ἥτις ὑπέκειτο εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην.

Ποία ἦτο ἡ κεντρικὴ ἰδέα ἡ ἐμπνέουσα τὸν Ἰακωβάτον ἐν τῷ ἱερῷ ἀγῶνι, ὃν μετὰ σφοδρότητος, μετὰ πάθους, μετὰ φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας, ἀνέλαθεν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει; Τίς ἦν ἡ αἰτία τοῦ πολέμου; Πρέπει νὰ τὸν ὑποθέσωμεν ἀπλοῦν φανατικὸν ῥασοφόρον τὸν ἐλευθεροφρόνα Ἰακωβάτον, τὸν ταφέντα ἄνευ ἱερέων, ἄνευ ψαλμοδιδῶν, ἄνευ ἐξαπτερύγων, μηδὲν ἕτερον κατὰ νοὺν ἔχοντα ἐν τῷδε τῷ ἀγῶνι ἢ τὴν τήρησιν τῶν ἱεραρχικῶν τύπων; Ὁ ῥήτωρ ἐναφροεῖτο ὑπὸ τῆς μεγάλης ἰδέας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς καὶ δὲν εὗρισκεν ἄλλον μοχλὸν τόσῳ ἰσχυρὸν ὥς κινήσῃ τοσούτῳ κολοσσάϊον πολιτικὸν σχῆμα, εἰμὴ, τὸν μοχλὸν τῆς θρησκείας. Ἀλλὰ ὑπεροχὴν τὸν Ἑλλήνων ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς δὲν εὗρισκε παρά τὴν θρησκευτικὴν. Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἦτο ἐπανάστασις χριστιανικὴ· αὐτὴ ἐδημιούργησε τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ Ἰακωβάτος πρὸς αὐξήσιν τῆς Ἑλλάδος ἄλλην ὠνευρόπολει ἐπανάστασιν, καὶ αὐτὴν ὅμως

χριστιανικήν. Τοιαύτην δὲ σημασίαν ἐπαναστατικήν θὰ εἶχεν ἡ κατ' ἀρχήν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Εἶχε τότε ἀρχίσει ὁ πανσλαβισμὸς ἐργαζόμενος, καὶ οὐδενὸς ὅλων τῶν Ἑλλήνων πολιτευομένων ὁ Ἰακωβάτος, συνορῶν τὸν πόλεμον δὴ θὰ ἀνελάμβανεν ἡ Ῥωσσία κατὰ τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ἐθνολογικῆς κινήσεως, ἐξήτει νὰ ὑπονομεύσῃ τὴν πανσλαβιστικήν αὐτὴν ἐνέργειαν διὰ τῆς διὰ μέσου τῆς Ἑλλάδος ἐνισχύσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Τὸ μετ' ὀλίγον ἐκράγην βουλγαρικὸν ζήτημα, ἡ ἐξασθένεισι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁ χωρισμὸς τῆς Ἀνατολῆς κατ' ἐθνικότητα, ἡ ἐνταξίσις τοῦ χριστιανισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς, τὸ διαζύγιον τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁ ῥωσσοτουρκικὸς πόλεμος, ὁ σχηματισμὸς τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας, ἡ ἀπώλεια τοῦ παρὰ τὸν Εὐξείνιον Ἑλληνισμοῦ, ἡ ἀπώλεια σχεδὸν τῆς Θράκης καὶ αἱ ψυχροράγουσαι τῆς Μακεδονίας ἑλληνικαὶ ἐλπίδες, αὕτῃ ἡ διαμορφώθησις τῶν Ἰωαννίνων, εἰς τίνα κεφαλὴν ἐκ τῶν ζώντων, εἰς ποῖον κρανίον ἐκ τῶν τεθνεώτων ἀποθέτουσι τὸν στέφανον καὶ τὴν δάφνην τῆς βαθυτέρας διπλωματικῆς παρ' Ἑλλήσιν οὐδενεργίας, ἀλλ' ἢ εἰς τὸ ῥοδωστερὲς κρανίον τοῦ ὑπὸ λεμονέας καὶ δάφνας ἀναπαυομένου Ἰακωβάτου; Ὁ Δεληγεώργης κατὰ τὸ 1873 περιπτυσσόμενος διὰ τοῦ βραχίονος τῆς Ἑλλάδος τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ λαβὼν ἐνεργὸν μέρος ἐν τῷ Βουλγαρικῷ ζητήματι διὰ τῆς ὀνομασθείσης τότε ἑλληνοτουρκικῆς συμμαχίας, ὁ Τρικούπης ἀσπασάμενος ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Δεληγεωργίου τὴν πολιτικὴν ἐκείνην, τίνα ἄλλην κεντρικὴν ἰδέαν ἡκολούθησαν, ἀλλ' ἢ τὴν περὶ ἀφομοιώσεως τοῦ Γεωργαντρά Ἰακωβάτου;

Γιγνομένης δεκτῆς τῆς θεμελιώδους ἐκείνης ἰδέας, θὰ ἥλλασεν ἡ ὄψις τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον; Δὲν τολμῶμεν νὰ εἰπώμεν ναί, ἀλλ' ἢ Ἑλλὰς θὰ διέπραττε τὸ καθήκον τῆς καὶ δὲν θὰ ἐπολιτευετο ὡς Ἐπιμηθεύς, δεχομένη δὲ τὴν ἰδέαν τοῦ Ἰακωβάτου, οὐδὲν ἐκινδύνευεν, οὐδὲν ἔχανεν, οὐδὲν ἐξυμνοῦτο. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Πατριάρχης θὰ ἦτο διπλάσιος σήμερον ἰσχυρὸς, καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον τὸν πρῶτιστον παράγοντα ἐπιτυχούς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖ.

*

« Μόνον στοιχεῖον τοῦ ἐθνισμοῦ », ἔλεγεν ἐν τῷ περιληφτῷ λόγῳ τοῦ τῆς 29ης Ἰουλίου 1864, « εἶναι ἡ θρησκεία, ἀφαιρουμένοι τοῦ ὁποίου, δὲν ὑπάρχει πλέον ἔθνος, δὲν ὑπάρχει πλέον γένος, δὲν ὑπάρχει πλέον δεσμός, δὲν ὑπάρχει πλέον οὐδὲν διὰ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἐάν, ὁ μὴ γένοιτο, χριστιανοί, ἤθελεν ἀφαιρεθῇ ὁ χαρακτὴρ τῆς θρησκείας ἀπὸ τὴν ἐθνότητα τῶν Ἑλλήνων, ἄλλο δὲν βλέπω, εἰμὴ Φράγκους, εἰμὴ Ἀλβανούς, εἰμὴ Βλάχους, εἰμὴ Ἀθιγγάνους καὶ Γύφτους, ὅχι ποτὲ Ἑλληνας. Τοιαύτης οὐσίας, τοιούτου ἀποτελέσματος εἶναι ὁ χαρακτὴρ, τὸν ὁποῖον ἡ θρησκεία ἐχάραξεν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ ἑλληνικοῦ γένους! Ἐν τίνι λόγῳ ἐγένετο ἡ ἐπανάστασις τοῦ 21; ἐν τίνι λόγῳ ἐχύθησαν ποταμοὶ αἱμάτων; ἐν τίνι λόγῳ ἐπανεστάτησαν καὶ τὰ μέρη ἐκεῖνα, τὰ ὅποια οὐδὲν κοινὸν ἔχουν μετὰ τῆς Ἑλλάδος; καὶ οἱ Σέρβοι, καὶ οἱ Βλάχοι, καὶ οἱ Μολδανοί, καὶ τὸ Μαυροβούνιον, καὶ ἡ Ἀσία, καὶ ἡ Αἴγυπτος, καὶ ὅπου προσκυνεῖται ὀρθοδόξως ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὁ Χριστός; Ὅχι βεβαίως διὰ καταγωγὴν, ὅχι δι' ἄλλον λόγον, ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν διακτῆρσιν τῆς συνειδήσεως, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν θρησκείαν, τὴν ἐκκλησίαν θέλετε ἐκ τῶν ὑ-

στέρων νὰ ἴδῃτε, ὅτι ὁ μόνος χαρακτὴρ, ὁ μόνος δεσμός, εἶναι ὁ θρησκευτικός; Οἱ Ἀλβανοὶ τῆς Ἡπείρου εἶναι ὀρθόδοξοι εἶναι Ἑλληνες; ἄμα εἰσεχώρσεν ὁ φόβος τοῦ παπισμοῦ εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὸ ἥμισυ αὐτῆς ἐγένετο παπικόν, δὲν εἶναι Ἑλληνες; καὶ τοιαύτης οὐσίας τῆς θρησκείας, τολμῶμεν ἡμεῖς νὰ φέρωμεν τὴν παραμικρὰν μεταβολήν, ὥστε ἀπὸ μεταβολῆς εἰς μεταβολὴν νὰ εὐρεθώμεν μεμονωμένοι ἀπὸ ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανούς;

Καὶ εἴθε, εἴθε νὰ ἦτο ἐλευθερωμένον ὅλον τὸ ἑλληνικὸν τὴν καταγωγὴν γένος, διότι τότε ἤθελεν εἰπεῖ εἰς τοὺς ἐθνικούς, ὅτι τὸ ἔθνος ἡλευθερώθη, τί ἔχομεν ἡμεῖς νὰ κάμωμεν μετ' ἄλλην ἐθνότητα ἄλλης γλώσσης, ἄλλης καταγωγῆς, ἄλλου μέλλοντος; νὰ περιορισθώμεν εἰς τὴν κυρίως ἐκ καταγωγῆς ἐθνότητά μας. Ἀλλὰ δύναται Ἑλλὴν καὶ πληρεξούσιος ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει νὰ εἴπῃ ποτὲ, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἀπὸ ἡλευθερώθη; δὲν εἴμεθα τὸ τέταρτον ἴνα μὴ εἰπῶ τὸ δέκατον τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, καὶ ἐάν λοιπὸν θέλετε, ἀπὸ μεταβολῆς εἰς μεταβολήν, νὰ ἀπομονώσῃτε τὴν Ἑλλάδα, παραιτεῖτε καὶ μέλλον, παραιτεῖτε καὶ ἔθνος, παραιτεῖτε καὶ γένος, καὶ ἄλλο δὲν θὰ μείνωμεν εἰμὴ ὀλίγοι, ἐνασχολούμενοι περὶ τὴν κοιλίαν καὶ τὰ ὑπὸ τὴν κοιλίαν. (Εὖγε!)

Ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ὑποστηρίζηται ἡ μεγάλη Ἐκκλησία, ἐξηντηλείσθῃ ἐνῷ ἔπρεπε δι' ὅλων τῶν μέσων νὰ προάγῃται, διερρηχθῇ πᾶς δεσμός μετ' αὐτῆς ἐνῷ ἔπρεπε νὰ προσφέρωμεν, ὡς ἐπὶ τῶν ἀποστόλων, τὸ δηνάριόν μας εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ἔστω καὶ εὐρισκομένην ὑπὸ δουλείαν πολιτείαις, ἐνῷ, λέγω, ἔπρεπε νὰ προσφέρωμεν τὸ δηνάριον εἰς αὐτὴν, κατηργήσαμεν καὶ τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐν τῷ ἐδάφει τῆς Ἑλλάδος. Δημεύετε, δημεύετε τὰ μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος, ἔρχεται ἡ θεία δίκη, καὶ θέλουναι δημευθῇ ἀπὸ ἄλλα ἔθνη, καὶ οἱ πρῶτοι, οἱ ὅποιοι θὰ φωνάζετε, θὰ εἴθε ὑμεῖς, ἀλλ' εἴθε ἀναπολόγηται, διότι σεῖς εἴθε τὸ σκάνδαλον, σεῖς ἐδώσατε ἀφορμὴν, διότι πρῶτοι σεῖς ἐξεβιάσατε καὶ ἀπεσκυβάλισατε τοὺς πατριάρχας καὶ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ὧν ἐδημεύσατε τὰ κτήματα, σεῖς ἐζητήσατε τὸ αὐτοκέφαλον, τὸ ἀνόητον, τὸ ἀντιχριστιανικὸν αὐτοκέφαλον τῆς ἐκκλησίας (θόρυβος).

Πρόεδρος. Μὴ διανοήτετε, κύριοι, ἥσυχά.

Ἰακωβάτος. Τὸ αὐτοκέφαλον θέλετε; νὰ τὸ ἔχητε (γέλως). Ἀλλὰ μὴ ἀπαιτεῖτε, ὅταν σεῖς κηρύττεσθε αὐτοκέφαλοι, καὶ ἄλλο ἔθνος τὸ ὅποιον ἔχει ὀλιγωτέρους δεσμούς μετ' ἡμᾶς, νὰ κηρύσσεται αὐτοκέφαλον καὶ αὐτό. Καὶ διὰ τοῦτο ἐγὼ εἶπον εἰς τὰ 52, νὰ κηρυχθῇ αὐτοκέφαλος καὶ ἡ Ἑπτάνησος, αὐτοκέφαλον τὸ Μαυροβούνιον, αὐτοκέφαλος ἡ Σερβία, αὐτοκέφαλοι δὲ αἱ ἐπαρχίαι αἱ ὑπαγόμεναι εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, θέλετε; δὲν θέλετε; διότι ἄμα ἠκούσατε ὅτι οἱ Βούλγαροι ἀπαιτοῦν τὴν ἐκκλησίαν αὐτῶν ἀνεξάρτητον, ὠρύεσθε ὡς λέοντες, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ χειροκροτήσῃτε τοὺς Βουλγάρους. Μόνον ἡμεῖς δὲν ὀφείλομεν νὰ χειροκροτήσωμεν αὐτοὺς, διότι δὲν ἐγκρίνομεν τὸ αὐτοκέφαλον τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας; ἡμεῖς εἴμεθα συνεπεῖς, σεῖς ἀσυνεπεῖς, σεῖς ἐδημεύσατε τὰ μοναστήρια τῶν ξένων δικαίως; οἱ Βλάχοι ἐδήμευσαν τὰ μοναστήρια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (θόρυβος). »

Ἄλλ' εἰς δεύτερον λόγον περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἀπαντῶν εἰς ἐκεῖνο ὅπερ τοῦ εἶπεν ὁ Καλλιγὰς, ὅτι ἂν θέλουν ν' ἀναπνεύσουν τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας ὀφείλουν ν,

ἀναβῶσιν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, ἔριψε κατὰ προσώπου τοῦ ἀντιπάλου του τὴν ἐλελίξασαν ἅπαν τὸ βουλευτήριον ἐξῆς ἀποστροφῇ :

« Ἡ ἔκφρασις εἶναι ὠραία, ἀλλ' ἡ ἰδέα εἶναι ψευδής. Ὁ χριστιανὸς δὲν ἔχει χρέος ν' ἀναβῇ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν διὰ νὰ λάβῃ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν αὐραν τῆς ἐλευθερίας, διότι αὐτὸ εἶναι ἀντικρὶς ἐναντίον τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον κηρύττει, ὅτι, ὅπου πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. Ὅχι λοιπὸν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τὴν σημερινήν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὑπῆρξε ποτε ἡ ἐλευθερία ἡ ἐθνικὴ καὶ ἡ θρησκευτικὴ, διότι τὸ πάλαι ὑπῆρχον ἐδῶ ἐν Ἑλλάδι, ὅπου τὴν σήμερον εἰσθε ἐλεύθεροι, ὑπῆρχον 30,000 πολῖται καὶ 400,000 εἰλωτῶν, δούλων, σκλάβων· καὶ ἂν σεῖς εἰσθε ἐλεύθεροι, καὶ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν, δὲν τὸ χρεωστῶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῆς Σιών, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προῆλθε τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας (χειροκροτήματα) ».

» Γνωρίζετε λέγω τὸ ἑλληνικὸν πῦρ ; τὸ ἑλληνικὸν πῦρ εἶναι ἡ εἰκὼν τοῦ ἑλληνικοῦ νοός· τὸ πῦρ τοῦ ἑλληνικοῦ νοός καὶ τὸ ἑλληνικὸν πῦρ δὲν σβύνεται με ἄλλον τρόπον εἰμὴ μὲ γῆν, εἰμὴ μὲ χῶμα. Ἐὰν τὸ ἑλληνικὸν πῦρ δὲν ἐσβύνετο εἰς τὰ κύματα τῆς μεσογείου, οὐδὲ εἰς τὰ κύματα τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Βοσπόρου, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἐπιτεθῇ γῆ, χῶμα, οὕτω καὶ τὸ πῦρ τοῦ ἑλληνικοῦ νοός δὲν δύναται νὰ σβεσθῇ εἰμὴ διὰ τοῦ χῶματος τῆς Κρήτης, τοῦ Βυζαντίου, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἡπείρου. (Ὡραία) »

Τοιοῦτος ρήτωρ, τοιοῦτος πολιτευτὴς εἰσέβαλεν — διότι ἦτο εἰσβολὴ — εὐθύς μετὰ τὴν ἔνωσιν εἰς τὴν αἵθουσαν τῶν πληρεξουσίων ὁ **Γεωργαντάρας Ἰακωδάτο**. Λέον νὰ φυλλοδιφῶμεν τὰς ἱστορίας, δέον νὰ μελετήσωμεν Κικέρωνα καὶ Περικλῆ, ὁρεῖλομεν νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὰ πρα-

κτικὰ τοῦ ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου, ὁρεῖλομεν νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸν φλογερὸν Μπούρκε, ἵνα εὐρωμεν ἀναστήματα παρὰ ἄλλα πρὸς τὸ τοῦ Ἰακωδάτου. Τίνας Ἑλληνας ῥήτορας περικοπαὶ ἀνανεώθησαν εἰς τὸν νοῦν τῶν ἐπιλησμένων νεωτέρων Ἑλλήνων, ὥστε ἅμα ἀναφέρει τ' ὄνομά του, εἴτε μεταξὺ τῶν συγχρόνων εἴτε μεταξὺ τῶν νεωτέρων ν' ἀκούῃς λεπτομερῶς τὴν φράσιν του κατὰ τὴν δεινὰ ἀγόρευσιν καὶ τὴν ἰδέαν του κατὰ τὴν ἄλλην; Αὕτῃ ἡ διὰ τῆς Σιών κατακεραυνοβόλησις τοῦ ἀπείαντι τοῦ Ἰακωδάτου μικροσκοπικοῦ, ὅσον τὸ ἀνάστημά του, Καλλιγᾶ, διατρέχει διὰ τῆς μνήμης ὅλων καὶ δὲν συναντήσαμεν ἄνθρωπον ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν ἀνεπτυγμένων ὅστις νὰ μὴ τὴν ἐνθυμῇται.

Ἐν τῇ Ἑθνικῇ Συνελεύσει τὸ εὐρὺ καὶ αὐστηρὸν μέτωπον τοῦ **Γεωργαντάρα** εἰσέσφραυτο αἶγλην τινα θρησκευτικοῦ μυστηρίου. Συχνὰ πυκνὰ ἐδανείζετο ῥήτὰ γραφικὰ, καὶ ὁ λόγος του ἦτο σοδαρὸς ὡς ῥάστον ἀποχωρητοῦ. Ἀναγινώσκοντες τοὺς κικερωνεῖους λόγους τοῦ καὶ ζητούντες νὰ ἀναπαρστήσωμεν ἐν τῇ ἀλγούσῃ φαντασίᾳ μας ἐκ σαρκῶν καὶ ὁστέων δλόκληρον τὸν ἀπολεσθέντα ἄνδρα, διασχίζομεν τὰ πελάγη καὶ κρούομεν τὰς πύλας τοῦ ἐν Κοπενάγῃ Μουσείου τοῦ Θορουάλδσεν, ὅπου ἐξ ὅλων τῶν ἱστορικῶν ἀγαλμάτων τοῦ Δανοῦ φειδίου, τὸ κολοσσαῖον παράστημα τοῦ Παύλου ἐπεκάθησε βαρὺ, βαθύ, φιλοσοφικὸν ἐπὶ τῶν ἐντυπώσεων ἡμῶν. Τοιοῦτον Ἀπόστολον Παῦλον ἀναπαριστῶμεν τὸν βαρὺν ῥήτορα τῆς Ἑθνοσυνελεύσεως **Ἰακωδάτο**. Εἰς ἄλλας περιόδους τῆς Βουλῆς θὰ πκραστῶμεν ἐνώπιον αὐτοῦ ἄλλην φέροντος μορφήν.

Καλιδάν.

ΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε ἀριθ. 403)

Ὁ Σανούτος ἐσφράγισε τὴν ἐπιστολὴν καὶ τῷ τὴν ἐνεχείρισεν.

— Λάβε τοῦτο τὸ γράμμα καὶ νὰ ἀποπλεύσῃς παρευθὺς, ἄνευ ἀναβολῆς διὰ Πάτμον, θὰ τὸ δώσῃς εἰς τὴν κυρίαν Καικιλίαν. Ὑπαγε.

Ὁ γραμματοκομιστὴς ὑπέκλινε καὶ ἐξῆλθεν.

Ἐνεκα τοῦ περιεχομένου τῆς ῥηθείσης ἐπιστολῆς, συνέβησαν ἐν τῷ ἐπινεῖφ τῆς Πάτμου τὰ προηγουμένως ἱστορηθέντα.

Ὁ Σανούτος, ἀφοῦ ἔδωκε τὴν ἐπιστολὴν, μετέβη νὰ εὕρῃ τὴν φίλην του Φορτούναν, ἥτις ἐκοιμᾶτο εἰσέτι. Ὑπὸ τὴν κλίνην τῆς ἐκάθητο ὁ κύων Αὐγουστός, ὅστις ἦτο ἐπιφορτισμένος παρὰ τοῦ Σανούτου νὰ φυλάττῃ τὸν ὕπνον τῆς κυρίας.

Τὰ δύο ταῦτο καμῆλια ὦν τὸ ἐν ἐγγυᾶτο περὶ τοῦ ἐτέρου, εἶχε λάβει μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Σανούτος, ἀποπλέων ἐκ Βενετίας.

Καὶ δὲν ἔμελλε νὰποπλεύσῃ ταχέως. Ἀλλ' ὁ Δόγης Πέτρος Ζιάννης, ὅστις ἐγνώριζε καλῶς τὰ κατὰ τὸν Σανούτον, ἀπαξ δεχθεὶς τὴν ὑπόσχεσίν του ἐφρόντισε νὰ τῷ πέμψῃ καταπείγουσαν διαταγὴν, ὅπως ἐκστρατεύσῃ ὡς τάχιστα, ἥτις ἐνεχειρίσθη αὐτῷ κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν νύκτα, καθ' ἣν εἰστία τοὺς φίλους καὶ τὰς φίλας του, ὡς ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνώσται. Διότι ὁ Δόγης καὶ τὸ Συμβούλιον τῶν Δέκα ἐφοβοῦντο μὴ ὁ Σανούτος λησμονήσῃ ἑαυτὸν ἐν τοῖς ὀργείοις καὶ ἀναβάλλῃ ἐπ' ἄπειρον τὴν ἐκστρατείαν του. Ἡ Βενετικὴ ἐξουσίᾳ ἐγνώριζε πρὸς τοῦτοις τὰ τραύματα, ἅπερ εἶχε λάβει ὁ Σανούτος νύκτα τινά. Καὶ ἐφρόνει ὅτι ὁ ἄηρ τῆς θαλάσσης καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ὀργίων ἀποχὴ ἦτο τὸ ἄριστον φάρμακον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἡ ΑΠΟΔΡΑΣΙΣ.

Ἐν τινι κελλίῳ τῆς ἐν Νάξῳ ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ἀγ. Κοσμά, νύκτα τινὰ περὶ τὴν πέμπτην ὥραν, γυνὴ τις κατέκειτο ἐπὶ κλίνης πυρέσσουσα· ἐτέρα γυνὴ ἐκάθητο παρ' αὐτὴν καὶ κρατοῦσα βιβλίον τι ἐπὶ τῶν γονάτων ἀνεγίνωσκε ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Ὑπὲρ τὴν κλίνην ἦτο ἀνηρτημένος ἐπὶ τοῦ τοίχου μέγας μελανὸς σταυρὸς φέρων τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐσταυρω-